

ДО МИНИСТЪР ДЕСИСЛАВА ТАНЕВА
ДО ЗАМ. МИН. ВЕРГИНИЯ КРЪСТЕВА
МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО,
ХРАНИТЕ И ГОРИТЕ НА РЕПУБЛИКА
БЪЛГАРИЯ

СТАНОВИЩЕ

от Илиас Сарнук

Представител на „Национална асоциация на производителите и преработвателите на черупкови плодове“ в България

Във връзка с публикуваната на електронната страница на Министерство на земеделието, храните и горите покана за предоставянето на становища и предложения по проект на Идентифицирани потребности за изготвяне на Стратегическия план за новата Обща селскостопанска политика, както и Проект на списъка на зелените практики в контекста на новата ОСП, бих искал да споделя личния си опит и този на други колеги и партньори от бранша, който съвместно сме натрупали през последните девет години в сферата на отглежданите в България черупкови плодове, като се опитам да представя една актуална картина на сектора, описвайки основните типове насаждения.

Ще предложа препоръки по някои точки, както и общи такива и ще се опитам също така да насоча към коя цел на Проекта на идентифицирани потребности съответстват описаните препоръки, като отбелязвам номера на специфичната цел.

Едновременно с това ще изложа и конкретни коментари, които съм получавал в течение на времето, които предлагат по още една гледна точка за развитието на сектора.

КРАТКА ОБОСНОВКА

Официална статистика:

В сектора на черупковите плодове се наблюдава устойчив ръст на засадените и реколтирани площи по години. Въведения таван при орехите от 5 251 ха по Схемата за обвързана подкрепа с цел запазването и подпомагането на чувствителните сектори отдавна е надхвърлен. Само през 2016 г. се наблюдава ръст с над 157 % или с над 3 000 хектара на площите.

През последните три години общият размер на млади и плододаващи орехови насаждения се е увеличил до 18 130 ха. Аналогична е ситуацията и при лешниците и бадемите.

Допълнителна информация:

Надявам се следващите страници да успеят да разкрият по-подробно какво всъщност стои зад посочените по-горе цифри, тъй като тази оптимистична картина е такава само на повърхността.

Ежегодно страната ни търпи невероятни загуби, както под формата на пропуснати ползи от невъзможност за износ, така и от огромен сив сектор.

Независимо от изложените статистически данни, ние успяваме да предложим продукция, която е недостатъчна дори само за собствения ни вътрешен пазар, със занижено качество и значително по-висока пазарна цена.

Старите насаждения са с ниски добиви, тъй като са в края на амортизационния си срок и трябва да се подновят. Особено тези с улеснена възможности за напояване.

За известна част от младите насаждения липсва всякаква гаранция, че ще встъпят в плододаване в предвидените срокове, площи и очакван добив.

Сектора се развива с едва около 10% от потенциала си и ако ние не съумеем да подновим, реорганизираме и усъвършенстваме производствените и преработвателните си процеси, до няколко години страната ни ще е извън пазара.

Черупковите плодове има директен потенциал да предложат целогодишна заетост на работната ръка, значително увеличение на приходите за страната ни и лесно приложими земеделски практики, които са щадящи климата и които с успех могат да дадат своя принос за смекчаване на последиците от изменението му.

Сега е момента да предприемем конкретни действия и да създадем адекватни политики, ако имаме каквито и да е очаквания от тези култури за следващите десетилетия.

ОРЕХ

Предусловие

Както знаете, при ореха сорторазвитието се развива с десетилетия.

Така наречените "нови сортове" са одобрени за разпространение в периода 1965-1978 - Чандлър, Лара, Фернор, Франкет и т.н.

Изключително бавните темпове на развитие на културата от друга страна дават добра база за анализ и дългосрочно планиране.

Инвестицията в трайни насаждения е със значително по-дълги срокове на възвращаемост спрямо мнозинството други подпомагани култури.

Състояние на културата към 2020:

Основно можем да разделим площите с орехи в България на три типа - стари насаждения, които са към края на своя амортизационен срок, крайпътни насаждения, създадени по същото време и млади насаждения, които тепърва ще навлизат в плододаване.

Всички други, освен тези три типа, насаждения са много малко като процент, затова няма да се спирам на тях, а и техните потребности се припокриват в голяма степен с тези на описаните.

Себестойността на продукцията силно варира в различните типове насаждения.

1. Стари насаждения - орехови масиви

Старите насаждения са създадени предимно в периода 1965-1985г.

Причината за създаването им в голяма степен намираме в близките взаимоотношения между тогавашния директор на Института по Овощарство в Пловдив, проф. Н. Недев и властта към дадения момент.

Насажденията са създадени с дългосрочна перспектива, и въпреки това рядко са полагани дългогодишни грижи за тях, което обособява плододаването им като алтернативно – обичайно през година.

През първите години на активно плододаване добивът им не е бил вземан под внимание, тъй като към този момент други култури са били по-важни - грозде, ябълки, пшеница и т.н.

Това става ясно от разговори със стари агрономи и председатели на АПК, които споделят спомени и опит.

Коментар:

"Питаха ме само колко грозде набра, колко ябълки набра, колко пшеница ожъна? Никой не питаше за орехи. Орехите ги крадяха циганите" - 2014, Пловдив, бивши председател на АПК, желаещ анонимност.

Благодарение на тези насаждения обаче, страната ни успява успешно да се конкурира на международния пазар на орехи, като пикът в преработените и изнесени количества е достигнат в годините от 1999 г. - 2008 г.

Оттогава насам количеството български орех, който се бере, преработва и изнася драстично намалява.

Коментари:

"Искам да направим стока, но стока няма. Това не са годините, когато беряхме по 20-30 тона сух орех от градините в Асеновград, Априлово и Дълбоки." - 2015, Ст. Загора, Веселин Величков, преработвател

"Орехарството в България умира. От година на година е все по-зле. Разчитаме предимно на внос." 2017, Разград, Хюсеин Салиев, преработвател

"Максимум 5% от градините в страната раждат както трябва. Всичко друго е или събрано от пътя или внесено" 2019, Казанлък, Драгомир Гюрушев, преработвател

Към 2019 г. реколтата ни е толкова малка, че в някои случаи дори ромите, които са останали в България нямат интерес към нея. В момента сме вносител на орех и на ядка.

Коментари:

"Какво става, миналата година закарахме с теб 100 тона махагон във Франция, тази година Молдова и Украйна предлагат много по-добра цена от вас" - 2016, Германия, Вонфганг Цвекер, търговски агент на международна фирма за кетъринг.

"Много ви е вкусна ядката, само цената оправете. Украинската е с 1 евро по ниска." - 2017, Ливан, Мохамед Рифаи, потенциален клиент верига магазини за ядки и сладкарски изделия.

Значителна част от тези стари насаждения са вече достигнали своя административно определен амортизационен срок от 50 години.

В зависимост от начина на стопанисване през годините, можем основно да ги разделим на два вида - плододаващи и неплододаващи.

1.1. Плододаващи стари насаждения

Независимо, че тези стари насаждения все още плододават, те отдавна са минали своя икономически ефективен капацитет на плододаване.

Тези насаждения могат да служат единствено за запазване на сортовия състав за нашия регион и за задоволяване в малка степен на вътрешния пазар на ядка и най-много за единици малки чуждестранни клиенти, които търсят нашия специфичен вкус.

Сортовите характеристики са изключително добри - висока масленост и плътен, наситен вкус.

Има осезаема разлика между новите, чуждестранни, "по-бледи" на вкус, сортове и местните Български - Извор 10, Шейново, Дряновски, Силистренски, Перущенски и т.н.

Коментари:

"Откакто взимаме от твоите орехи не съм спряла да ям от тях." - 2011, Швеция, Фатима Докмак, снабдител в международна фирма за печене и пакериране на ядки.

"Орехът е добър, изпращайте ми всичко, което може да съберете!" - 2015, Франция, Максим Колмер, управител на фирма за олия и масла от ядки, плодове и семена.

1.2. Неплододаващи стари насаждения

В най-добрия случай - трябва да се подновят.

Специфични потребности при старите насаждения:

- ✓ Стопаните, които имат волята да развиват тези насаждения трябва да бъдат стимулирани да ги подновят, защото **това са едни от малкото производители, на които ще се разчита за в бъдеще.**
 - Особено трябва да се наблегне на площите които са в близост то водни басейни и/или имат изградени стари системи и/или условия за напояване.
- ✓ Трябва да се създаде механизъм за решаване на проблема с разпокъсаната собственост на земята.

Инвестицията в ново трайно насаждение, плододаващо след 6-8 години е значителна. До достигане на пълно плододаване, паричния поток на стопанството за това насаждение е само в една посока - разходи.

✓ Трябва да се създаде програма, която да подпомага:

1. Бракуването
2. Сеитбооборот за 1 до 3 години с други технологично подходящи култури за изчистване на почвата от специфични за ореховите корени неприятели,
3. Създаване на ново насаждение по съвременна технология и подsigуряване на правилната му последваща експлоатация.

Собственост на площите при старите насаждения

Собствеността на тези стари насаждения също е разделена на две - както частна, така и държавна - под формата на горски фонд. Това означава, че каквито и препоръки да се предложат, волята за евентуалното им осъществяване трябва да дойде както от частните инвеститори, така и от държавата.

Частни площи

Основен проблем е разпокъсаната собственост на земята, което е една от пречките за създаване на дългосрочна инвестиция.

При старите частни насаждения това е основна пречка за подновяването им, тъй като няма гаранция за инвеститора, че до и през времето на активно плододаване на насаждението същият ще продължи да разчита на правото на стопанисване.

Държавен горски фонд

Трябва да отбележим и факта, че в тези насаждения има и не малко площи с други горски плодове, но страната ни не включва тези площи като част от статистиката за тези плодове и не разчита на тях като плододаващи, а по-скоро стимулира създаването и модернизирването на нови насаждения с тези култури с цел производство на икономически обосновани добиви.

Считайки ореховите насаждения от държавен горски фонд за част от статистиката на заетите с орехи площи и очаквайки икономически обосновано количество добив от тях, е все едно да разчитаме на добиви и от другите горски плодове.

ВАЖНО: Средните добиви, които се събират от старите градини са в порядъка на 5 до 40 кг от дка. Това е едва около 10% от добивите, които са произвеждали тези насаждения в пика на тяхното плододаване.

2. Крайпътни дървета

Тези насаждения са предимно собственост на Агенция пътна инфраструктура и на общините и са създадени с цел обозначаване на местоположението на пътищата в зимна обстановка, а не с цел добив.

Посадени са в годините когато са създадени и всички други стари градини, описани по-горе. Полаганите грижи за тези дървета са от никакви до минимални.

Плодовете, които раждат се събират предимно от роми и други малцинства, които ги предават на прекупвачи, които ги предават на преработвателните предприятия предимно под формата на орех с черупка.

Проблемите при тази практика са следните:

- Не се издават почти никакви документи за произход на стоката, което води до огромно ощетяване на държавната хазна под формата стотици хиляди левове неплатени данъци годишно.
- На места беритбата започва още от средата на август, което все още е период на зреене на плода и на практика това е орех, който не е напълно годен за консумация и в голямата си част се разваля и изхвърля.
- Времето за първична преработка на тази продукция не се спазва, тъй като в много случаи прекупвачите чакат да съберат достатъчно количество за да го предадат за преработка, което сваля качеството на ядката.

По технология, орехът трябва да се обели от зелената обвивка в рамките на няколко часа от беритбата и да се подложи на сушене до 8% влажност.

- Всякаква проследяемост на партидите е невъзможна.
- Основен проблем при този орех е, че тъй като се намира край пътищата в някои партиди се намират завишени нива на олово.

Това е установено чрез пробовземане и изследване в акредитирани лаборатории.

ВАЖНО: Нерегламентираната последваща преработка на тази суровина от нерегистрирани в БАБХ звена по веригата води до огромния риск от влошаване на микробиологичните стойности на ядката.

- Рискът от E.Coli, Salmonella, Listeria, афлатоксини и др. е абсолютно реален.

Коментар:

"Ако има някоя черупка в ядката не е чак такъв проблем - ще я изчистим на лазерната машина. Но ако микробиологията не е чиста - играта приключва" - 2014, Германия, Питър Шойер, търговски агент местна преработвателна индустрия

"Трябва да ми гарантираш, че въпреки начина, по който преработвате стоката, микробиологичните стойности ще бъдат в норма, не само в пробата за сертификата, но и за всеки контейнер докарана стока" - 2017, Пабло Маканао, Бразилия, търговски агент сушени плодове и ядки

Специфични потребности при този начин на търговия и преработка:

- ✓ Регистриране на обосновени пунктове за изкупуване на продукцията по време на кампания, чрез които:
 - Ще се урегулира проследяемостта на партидите;
 - Ще спомогне за изсветляването на сектора;
 - Ще стартират дейност не по-рано от 5ти септември, когато ядката започва да встъпва във въсърчна зрялост;
- Търговията на орех и орехова ядка от нова реколта преди тази дата трябва да бъде абсолютно забранена и санкционирана!
- ✓ Създаване и внедряване на регистър за търговците и преработвателите на плодове – инициатива на МЗХГ от 2019 г.

ВАЖНО: Именно от тези насаждения идва основната част от декларираната в страната продукцията, на която се базира и официалната статистика, като количество и себестойност. Това води до извличане на погрешни изводи за сектора и е предпоставка за вземане на неправилни решения за бъдещите политики за развитие.

3. Млади насаждения

Младите насаждения са създадени основно в периода 2013 г. - 2018 г., като те тепърва ще навлизат в активно плододаване.

В профила на инвеститорите ясно се открояват два основни типа стопани:

Пазарно ориентирани инвеститори,

които са както земеделски производители от други браншове така и фирми със страничен основен бизнес (текстилна промишленост, металургия, правни кантори и др.), където орехопроизводството се явява допълнителна дейност за диверсификация на дейността и приходите с дългосрочна перспектива.

Един от стимулите за създаването на тези градини беше пикът на цената на ядката в периода до 2016-2017, поради все по-засилващата се тенденция за здравословно хранене в световен мащаб и недостатъчното предлагане.

Размера на градините варира предимно от 100 дка до 1000 дка.

Тук насаждението се създава целенасочено, защото се знае, че от него ще се бере продукцията, и тази продукция е предназначена за конкретен пазар.

В общия случай са направени пазарни проучвания, има изградени предварителни договорки за изкупуване на реколтите и градините са направени по възможно най-добрия начин - избор на подходящи площи, добра почвоподготовка, напоителна система и т.н. Полагат се грижи за новите насаждения съобразени с технологията на отглеждане.

Това е втората група стопани, на които страната ни ще разчита в следващите няколко десетилетия за производство и износ на тази продукция.

В тази категория има стопанства, които са създадени както с изцяло частни инвестиции, така и чрез подпомагане по ПРСР, по М.121, М.4.1, Млад фермер, като в момента те са едни от най-ощетените групи.

Поради премахване на орехите от приоритетен сектор през 2016 г., част от тези инвеститори не успяха да модернизират достатъчно стопанствата си.

Трябва да имаме предвид, че стопаните, които не са били земеделски производители преди това не разполагат дори с основна техника и инвентар и всички агро-технически мероприятия се извършват от наемни фирми, което увеличава значително ежегодните разходи и може да доведе до закъсняване в плододаването.

Други "придошли" инвеститори,

предимно със селскостопанска история в семейството, които искат да диверсифицират културите в стопанството.

Размера на градините е предимно до 100 дка.

В мнозинството си това са одобрени проекти по мярка Млад Фермер от ПРСР.

Тук има добри и съвестни стопани, както в категорията на пазарно ориентирани инвеститори по-горе, които виждат потенциал в културата и са мотивирани да я развият.

Има и случаи, в които насаждението се създава и поради грешната презумпция, че "Ореха (или лешника или бадема) се гледа лесно. То само се бере.", без основно знание за културата, без анализ на пазара и без най-малка идея за реализация на продукцията, ако въобще успеем (и ако изобщо искаме) да наберем такава.

Част от тези насаждения са създадени без правилен избор на местоположение и без спазване на дори основни изисквания на почвоподготовка.

В случаите, при които не е предвидено напояване има особено висок риск плододаването да настъпи с до 5-6г закъснение, или още по-лошо - пропадане на площите.

ВАЖНО: Черупковите плодове имат нужда от значителни количества вода за да се развият и плододават.

Коментари:

"Хората си мислят, че ореха се гледа без вода, но въобще не е така. Ако искаш да береш плодове трябва да имаш напоителна система задължително" – 2014, Пловдив, проф.д-р Стефан Гандев, Овощарски институт Пловдив

"Всеки ден поливаме орехите с 2 инча (5 см) воден стълб на м2. Ако нямахме достъп до вода нямаше да имаме възможност да отглеждаме орехи" - 2019, Калифорния САЩ, Хенри Гилбърт, производител, преработвател на орехи, 800 акра

"Ако нямаш вода, по-добре се насочи към друга култура" – 2019, Пазарджик, Илия Немски, производител на посадъчен материал лешници

Специфични потребности при младите насаждения:

- ✓ Подпомагане на тези фермери за закупуване на машини за агро-технически мероприятия в градините, внедряване на напоителна система, закупуване на машини за беритба и последваща преработка на продукцията;
- ✓ Стимулиране на коопериране по региони за създаване на сдружения с цел:
 - Закупуване на оборудване, което може да се ползва от членовете на кооператива;

- Концентриране и преработка на по-големи количества реколта, което ще спомогне за по-конкурентното представяне на пазара.
- ✓ Черупковите плодове трябва да бъдат включени в мерките за подпомагане за растителна защита, които са валидни и за всички други овощни култури.
 - При някои млади насаждения се забелязва нанасянето на значителни вреди по младите летораста от диви животни - особено в северна България, Странджа и други полу-планински и горски райони;
 - Особено важна е борбата срещу вредители като дървояд, които нанасят сериозни щети в младата дървесина.
 - Вредители по плодовете като ябълков плодов червей, “испанска муха”, и др. нанасят сходни, значителни, икономически щети, както и при други подпомагани култури.
- ✓ Информацията за всички млади насаждения, които са създадени по програми от ПРСР, трябва да бъде преразгледана, независимо дали мониторинговия период за всеки проект е преминал или не, за да може да се актуализира статистиката и очакванията спрямо съответните площи.

ЛЕШНИК

Световна статистика:

90% от реколтата от лешник се преработва в сладкарската индустрия, която в световен мащаб бележи забележителен тенденциозен ръст в последните 10 години.

85% от търсенето е концентрирано в Европа.

Най-големият производител на лешник е южната ни съседка Турция, и то по-конкретно в регионите, близки на южното черноморие, като трябва да се отчете, че плододаването на насажденията е в намаляваща тенденция.

Интересното е, че поради типа насаждения там, плододаването също се е обособило като алтернативно, което поражда огромен риск за международната преработвателна индустрия поради високите амплитуди на цените на продукцията в различните години, и едновременно с това предлага невероятна възможност за страната ни да се включи и възползва от тази ниша.

Също така трябва да се отбележи, че всички други страни производители са в тенденция на драстично увеличение на засетите площи в последните 10 години, като се

открояват както стари утвърдени производители като Италия и САЩ, така и нови страни като Чили и Австралия.

От 2019 г. имаме заявен силен интерес от международни преработвателни предприятия в сладкарската индустрия за закупуване на огромни количества суровина от лешник от България – 30 хиляди тона от реколта – първи етап.

Работим съвместно с институт по сортоизпитване и сме на финалната права на одобряването на нови високодобивни сортове лешници, с което бихме могли да увеличим експортния потенциал на страната ни неколкостранно.

При лешника не разполагаме с такива големи площи стари насаждения както при ореха. Всички стари насаждения, които са създадени преди 1990 са преминали своя амортизационен срок от 30 години. Разчита се предимно на младите насаждения.

Единствената прилика в официалната статистиката за лешника, бадема и ореха е, че в периода 2013 г. – 2018 г. се създават нови насаждения. Профилът на инвеститора тук е сходен - два типа:

Пазарно ориентирани предприемачи, които са водени от зараждащата се огромна възможност в тази култура и са готови да инвестират дългосрочно.

Тук площите са прецизно подбрани, предварителната почвоподготовка по технологична карта е спазена, предвидено е необходимото напояване, проведени са разговори и дори предварителни 5 годишни договори за изкупуване на реколтата след встъпване в плододаване.

Други "придошли" инвеститори, предимно по мярка Млад фермер:

Където създаването на градините наподобява принципа "дайте да бучнем, пък каквото стане", без спазване на технологична карта, без предвиждане на напояване, без идея за реализация на продукцията. Тук отново има риск от значително забавяне в плододаването, и още по-лошо - пропадане на площите.

В момента страната ни не успява да произведе дори необходимите количества за вътрешен пазар.

Коментар:

"Не повече от 15% от насажденията в България плододават както трябва", 2020, Алберто Вака, агроном в международна сладкарска преработвателна компания

В момента, България не изнася лешник.

БАДЕМ

При бадема трудно можем да се конкурираме с производствения капацитет и традиции в брадемо-производството в Испания и Калифорния.

Тук целта е да успеем да задоволим дори само нашия вътрешен пазар.

Сортовете ни отново са специфични, тъй като не дават тези големи добиви както Испанските и Калифорнийските, но вкусовите качества са особено предпочитани от запознатите потребители.

Важна характеристика на културата, е че е предпочитано от пчелите медоносно дърво, което може да спомогне за допълнително ежегодно подсигуряване на пашата.

Лично мое мнение е, че лешника и бадема бяха погрешно извадени от приоритетен сектор през 2016 г. - по-скоро "по инерция" в едно с ореха, отколкото на база на други статистически фактори.

ПОТРЕБНОСТИ ОТ ИЗКЛЮЧИТЕЛНА ВАЖНОСТ ЗА СЕКТОРА

- ✓ Подпомагане за подновяване на старите насаждения.
 - Програмите за подновяване и/или създаване на насаждения с черупкови плодове трябва да са с по-дълъг мониторингов срок;
 - Трябва да се предвижда сключването на предварителни договори за реализация на продукцията.
- ✓ Подпомагане на стопанствата за закупуване на машини и оборудване за:
 - Дълбоки почвообработки - за създаване/подновяване на насажденията;

- Инвентар за ежегодни агро-технически мероприятия;
 - Внедряване на напоителни системи;
 - Машини против слана и градушка;
 - Техника за прецизно земеделие, включваща метеорологични станции, уреди за измерване на почвени и листни показатели, инвентар за променливо пръскане и торене и др.;
 - Машини за бране и събиране на реколтата;
 - Машини за последваща задължителна първична обработка.
- ✓ Изграждане на складови площи за съхранение на крайния продукт и реализирането му в най-благоприятния за фермера период от годината.
- ✓ Подкрепа на подхода на веригата на стойност, основана на агрегиране и напълно устойчиви производствени системи (икономически, екологично и социално устойчиви), подходящи за конкуренцията на международните пазари и за изпълнение на строгите стандарти за качество на индустрията.
- ✓ За инвеститорите е изключително важно да могат да разчитат на предвидимост на политиките в земеделието поне в рамките на срока на валидност на ОСП 2021-2027.
- Промени от типа - изключване на черупкови плодове от приоритетен сектор по средата на програмен период, както се случи през 2016 г., водят до пагубни последствия не само за сектора, но и за страната ни, под формата на значителни пропуснати ползи.
- ✓ Улеснен достъп до финансиране:
- Веднъж под формата на субсидиране;
 - Вроти път - под формата на ниско лихвени дългосрочни кредити – 10 - 15 г. с гратисен период от 5 - 7 години.
- В условията на безпрецедентни нисколихвени нива на централните банки тази възможност изглежда по-достижима от всякога.
- ✓ Насърчаване на иновациите както в производството така и в преработката на продуктите за създаване на актуални производствени практики и нови продукти с добавена стойност.

Описаните потребности са в припокриване със Специфични цели 1, 2, 3, 7, 8, 9, както и с хоризонтална специфична цел на регламента.

ПРЕРАБОТВАТЕЛИ

При преработката на орех, лешник и бадем, трябва стриктно да се спазват одобрените от Българска агенция по безопасност на храните, санитарно-хигиенни правила.

В някои случаи, поради липса на избор, преработвателните са принудени да купуват и сортират ядки от прекупвачи от малцинствата, с цел изпълнение на текущи договори.

Независимо от строгия контрол на входната суровина, тези фирми имат острата нужда от закупуване на оборудване включващо: техника за прецизно сортиране, техника за дезинфекция и обеззаразяване на ядката.

Има и още един специфичен проблем при ореха който се бере в нашия регион:

С изключение на новите сортове (след 1965г.) всички налични от преди това сортове показват недостатъчно задоволителни резултати при автоматизирано трошене, като основната причина за това е недостатъчното въздушно пространство между ядката и черупката.

Работим съвместно с няколко научни института и преработватели за създаването на система за правилното трошене на нашите сортове орехи, като евентуален успех на това начинание би могло да революционаризира процеса на преработка като значително свали себестойността и позволи на страната ни отново да придобие известно да е пазарно конкурентно предимство.

Този проблем също може да се редуцира, ако бихме могли да постигнем икономия от мащаба, но както става ясно, нямаме достатъчно суровина, а и на практика има риск тази тенденция да се запази в следващите години.

За сметка на това, новите сортове предразполагат автоматизирано трошене, но тук ще трябва време преди младите насаждения с нови сортове да влезнат в активно плододаване.

Стимулирането на създаване на нови насаждения с новите сортове ще спомогне значително за автоматизацията и внедряването на допълнителни иновации в процесите.

Преработвателите, които имат капацитета и волята допълнително да развиват и диверсифицират дейностите си трябва да бъдат стимулирани да внедряват и иновации в съпътстващи системи – например - използване на затворен цикъл на вода при беленето на плода по време на кампания, или допълнителна преработка на отпадъка, черупките, с цел генериране на електрическа и топлинна енергия.

Допълнителни потребности и възможности пред сектора:

Черупковите плодове, които може да се отглеждат на нашата територия са особено подходящи и за създаване на смесени насаждения на принципите на алелопатията и системите за интеркропинг.

Това са изключително добри земеделски практики, които се зараждат/възобновяват в последните 10-тина години и се оформят като алтернатива на площите с монокултури.

Независимо, че разходите за създаване на насаждение от този тип са по-високи от тези за създаване на насаждение от една култура, тук стопаните имат възможността да разчитат на приход от допълнителните култури в много по-кратки срокове.

Контролирано пасищно отглеждане на животни в градините в едно с внедрени системи за компостиране също ще се отразят особено благоприятно, както на насажденията поради естественото торене, така и за самите животни, поради достъпа до по-качествена паша. В зависимост от състоянието на насажденията трябва внимателно да се подбират правилните животни за паша.

Тези практики ще спомогнат за изграждането на регенеративно и природосъобразно земеделие, наподобяващо в известна степен естествените процеси в природата, като в много случаи е възможно и отглеждането на тези площи по изцяло биологичен начин.

Междуредията в градините могат да се засадят със специфични медоносни култури с цел създаване на по-големи партиди еднотипен мед.

Тези практики ще спомогнат при изпълнението на "зелените" стандарти за новата ОСП 2021-2027.

Описаните потребности са в припокрите със Специфични цели 4, 5, 6 на регламента.

В заключение:

Всяка година страната ни понася огромни пропуснати ползи поради невъзможността на производството ни да отговори на постоянно нарастващото търсене в световния пазар на ядки и ядкови продукти, силно подкрепено от все по-изявената осъзнатост на потребителите да консумират здравословна храна, основна част от която са орехите, лешниците и бадемите.

Инвестиционните възможности пред сектора са значителни.

Коментар от юли 2020:

*"Към мен се обърнаха представители на испанската компания ***** с интерес от контакт с наши производители на черупкови плодове, както за*

*закупуване на продукцията, така и за култивиране." - 2020, Испания, Мария Янчева,
Търговско-икономически съветник към посолството на България в Мадрид*

В отделните региони на страната ни и в зависимост от специфичните местни условия, всяка от описаните черупкови култури е повече или по-малко подходяща за отглеждане.

Трябва да се предостави възможност на настоящите стопанства и новите предприемачи да диверсифицират своите дейности като се предложи поне уеднаквен тип подпомагане на черупковите плодове с всички други подпомагани овощни култури.

Описаните потребности могат да бъдат отправна точка за правилното развитие на сектор черупкови плодове и те следва да се разпишат, тъй като съгласно чл. 96, буква „б“ от проекта на Регламент за Стратегическите планове всички потребности се описват, независимо дали те ще бъдат удовлетворявани посредством стратегическия план по ОСП, или не.

ВЪПРОС: Искаме ли да продължаваме да наблюдаваме как други страни печелят в игра, в която знаем, че можем да сме по-добри, и да продължаваме да се оплакваме?

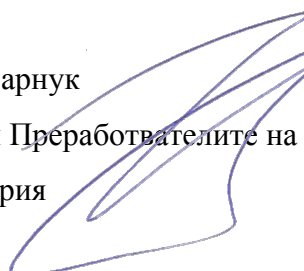
Или искаме да подпомогнем стратегическото конкурентно предимство, което имаме, като една от малкото страни с възможност да отглежда тези култури, и да заемем мястото си като фактор на пазара на ядки и ядкови продукти поне за нашия единен Европейски пазар?

Това място е определено за България от самата природа. Ще се опитаме ли да се вслушаме в нея?

С УВАЖЕНИЕ,

Илиас Сарнук

Национална Асоциация на Производителите и Преработвателите на Черупкови Плодове –
България

Национална асоциация
на производителите и
преработвателите на
черупкови плодове